

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum IV. Decretalium, per viginti, & unum Titulos distributum, De
Sponsalibus, Et Matrimoniis, eorumque impedimentis, ac dispensationibus,

...

Schlüter, Georg

Augustæ Vindelicorum, 1702

Articulus IV. De dispensationum causis in particulari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73058](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73058)

toties, quoties dicta dispensatione uteretur; nbi tamen n. 9. subjungit, *secus esse in foro exteriori*. Verum pro foro conscientie contrarium videtur dicendum. 1. saltem in dispensatione concessa per inferiorem Pontifice. Nam in horum rescriptis non exigitur forma styli Romanæ Curie. 2. quia si causa per incuriam officium ommissa est, non debet in foro conscientie præjudicare oratoribus, qui sine dolo sincerè processerunt. 3. quia cum dispensatio valeat, data sine causa; non est, unde requiratur ad licitum ejus usum in foro conscientie, expressio causæ.

ARTICULUS IV.

De dispensationum causis in particulari.

2070. Corradus *cit. l. 7. c. 2.* plures recenset causas ad dispensationes in impedimentis matrimonij obtinendas de stylo, & in praxi receptas, quibus Pontifex moveri solet, ad concedendam supplicantibus impedimenti, cæteroque dirimentis eorum matrimonium, dispensationem; ex his magis communes, & frequentes proponemus; sed not. hic, quod diximus supra, non pro omnibus eandem causam sufficere, ut ibid. annotatum est; urgentiorem enim causam requirit dispensatio in propinquiori, quam remotiori gradu; præsertim, quando impedimentum non pendet à sola Ecclesiæ constitutione, sed ab alia obligatione præsupposita, quam dispensandi voluntate sibi sua imposuerunt, ut est votum.

§. I.

De prima causa propter angustiam loci.

2071. Inter frequentiores causas, ob quas pro dispensatione supplicari solet, satis recepta est, si propter *angustiam loci* non inveniat æquale matrimonium, nisi ineatur cum personâ consanguinea, affine, vel aliter impedita. Ex hoc enim fit, quod mulier deberet vel in nupta remanere, quod est grave; vel in alium locum commigrare, quod est nimis durum: aut inferiorem nubere, quod communiter habet difficiles exitus. Not. autem, *angustiam loci* non tantum allegari posse, quando femina, sed etiam quando vir in tali loco non reperit æquale conjugium, nisi nubat impedito. Nec enim vir cogi debet ad matrimonium inferius, vel dispar, aut ad omnino caren-

dum; sic Caspar Hurta d. *de matr. disp. 16. diffic. 3. n. 11.* Dicastillo *tr. 10. d. 8. n. 88.* Et colligitur ex Brevi Innoc. X. apud Gobat in *Theolog. Experim. tr. 9. n. 187.*

Not. autem, quod hæc causa (*nisi nubat consanguineo, vel affini v. g.*) possit tripliciter allegari. 1. simpliciter, quod in tali loco, civitate, provincia, vel diocesi non possit alium paris conditionis reperire. 2. quod non possit alium habere etiam de *non in alium locum se transferendo*. 3. quod non possit habere alium in illo loco, & si extra dictum locum nubere cogere, doct. quam habet, non sufficeret, ut invenire paris conditionis virum; ita Pyrrhus Corradus in *p. axi dispens. Apost. l. 7. c. 2. n. 6.* Nam primo modo allegare *angustiam loci*, non æquè sufficeret pro dispensatione *in secundo gradu*, quam allegare angustiam loci, secundo, vel tertio modo.

Circa hanc causam ex *angustia loci* petitam, plura annotant Corradus *cit. l. 7. c. 2.* & Vincentius de Justis *de dispens. matr. l. 3. c. 3. qui n. 2. docet*, ex stylo regulariter requiri, quod, ut hæc causa verificetur, requiratur; ipsam non posse matrimonium æquale invenire in loco originis, non domicilij, nisi Pontifex sciens locum originis, nihilominus concedat, verificari in loco domicilij: sed Gobat *cit. dicit*, si in loco domicilij non reperiat æquale matrimonium, ut habet *n. 644. nec angustia loci sine lege restringi debet ad locum originis. sic idem n. 648. cum alijs.*

Docet. 2. n. 4. olim hanc causam fuisse receptam, etiamsi allegata fuerit ab oratoribus originem habentibus etiam in magis, & frequentibus civitatibus; nunc autem restrictam: cum non recipiatur, nisi oratores sint ex loco originis, *vere angustia* hoc est, tali, qui etiam cum suburbis non excedat trecenta focularia; & prius, quam recipiatur, exigi, quod desuper exhibeat testimonium Ordinarij talis loci, quoad dictam *angustiam*; sic de Justis *cit. l. 3. c. 2. num. 5.* sed hoc intellige juxta seq. *num. 2095.*

Not. autem. 1. verificari hanc causam etiam in locis, ubi est frequens incolatus, si considerata *qualitate* oratoris, vel oratrici, æqualis sponsa, vel sponsus in eo non reperitur, prout sæpe, etiam in turbidissimis frequentibus, evenire solet; & à fortiori, si locus sit solum pagus; sic Gobat *cit. tr. 9.*

tr. 9. n. 648. Not. 2. hanc *equalitatem* non esse considerandam ex solo genere, aut divitiarum paritate; sed vel maximè ex morum honestate, ne horum defectu inter conjuges pax deficiat; item ex unitate verè fidei, ne alter subversio- nis periculum subeat: ex convenientia personarum ad statum in conjugio decen- ter conservandum. &c. Not. 3. illam loci angustiam non esse adeò strictè ac- cipiendam, ut censeatur non verificari, si eo loco sint non impediti, cum qui- bus matrimonium habere posset, quan- do sunt aliæ causæ, propter quas non ex- pediat illis nubere.

Ratio est, quia cum paritas, vel impari- tas personarum, in ordine ad matrimoni- um, ex multis attendatur, præsertim ex oratorum nobilitate, potentia, divitijs, ho- more, ætate, genio, & moribus. c. *Super eo elige. 2. de Testibus*; & aliunde tot etiam ipsius Ecclesiæ decretis matrimonia debe- ant esse libera; non eo ipso quilibet etiam genere, vel opibus par, & non impedi- tus, si alia adveniant, sufficiet, ut non verificetur, in tali loco (consequenter *ob ejus angustiam*) non posse haberi alium parem, nisi impeditum. Ex hoc colliges, *angustiam loci* adhuc verificari. 1. Si ma- jor pars talis loci conjuncta sit sponso, vel sponsæ matrimonium quærenti. 2. Si sint quidem plures non impediti, sed eo super- iores ætate, vel aucti prolibus ex alio ma- trimonio; vel moribus asperis, prodigi, lu- lores, imbuti malis moribus, segnes, inhabi- les ad decus familiæ, Zelotypi, de qui- bus plura Vincent. de Justis l. c.

2077. Not. 4. majorem vim, & efficaciam habere causam, si non tantum angustia loci, sed *locorum* allegetur, ut notat Cor- radus cit. l. 7. c. 2. n. 7. dicendo, quòd et- iam de uno in alium locum se transferen- do, propter illorum angustiam, virum sibi non consanguineum, vel affinem sibi pa- rem non possit invenire. Nam quando causæ aliquæ seorsim non sufficiunt ad impetrandum, multæ ad invicem aggre- gatæ sufficiunt, juxta *L. Instrumento. C. de Probat. ibi: singula, quæ non prosunt, collecta juvant.*

2078. Not. 5. ut verificetur causa propter angustiam loci juxta de Justis, satis esse, quod tunc, cum petitur, & executioni datur dispensatio, verum sit, quod non

Tom. IV.

possit in tali loco habere matrimonium æquale, nisi nubat canonicè impedito. Nam sufficit verificari verba rescripti, pro- ut sonant; at hæc denotant tempus præ- sens. Quare non obstat, licet post executionem dispensationis posset habere parem virum non impeditum; sic ille cit. l. 3. c. 2. n. 26. docens id recipi ex constan- ti Curie Romanæ stylo.

Sed esto id sufficeret, dubium tamen est, an tam in hoc, quàm alio casu dis- pensationis, preces, & causæ, quæ alle- gantur, de necessitate verificari debeant, cum dispensatio petitur, & executioni datur: pro quo not. posse inquiri de cau- sis dispensationis, quæ conceditur *in forma gratiosa*, seu quæ continet *gratiam factam*; hæc enim propriè dispensatio est; vel quando solum conceditur *in forma commissaria*, & non continet *gratiam factam*, sed *faciendam* ab eo, cui committi- tur, & sic non tam est dispensatio, quàm *mandatum* faciendi dispensationem. his prænotatis.

2079. Quando dispensatio est *in forma gratiosa*, sufficere, quòd tunc causæ veræ sint, quando gratia fit, esto postea deficiant; quia tunc narratio causarum in supplicatione non indiget aliâ justifica- tione: quando autem expeditur in for- ma commissaria, hoc est, quando non continet gratiam factam à Pontifice, sed solum mandatum gratiæ faciendæ ab eo, cui committitur, narrata erunt verifican- da tempore executionis; licet tempore datæ non essent veræ; sic Corradus l. 7. c. 2. n. 31. ex Garcia de benef. p. 6. c. 2. n. 283.

§. II.

De eadem causa, cum clausula & si extra.

Quando vir, & mulier non potest 2080. habere matrimonium æquale, in loco suæ originis, nisi canonicè impeditum; & si extra illum locum deberet nubere, dos, quam habet, non esset competens, ut cum ea virum, cui juxta status sui conditionem, nubere posset, inveni- ret, allegari solet, & recipitur causa propter angustiam loci, cum clausula, & si extra. Circa quam causam Not. 1. hanc causam cum dicta clausula non esse necessariâ, nisi quando petitur dispensatio

T t t

in gra-

in gradu propinquiori v. g. secundo, & tertio. Nam pro his requiritur causa urgentior juxta dicta, qualis est hæc cum ea clausula; sic Corradus *cit. l. 7. c. 2. n. 11.* & not. *ex eod. n. 13.* si unus Oratorum sit ex diversis locis, & diocesisibus quoad originem, causam allatam verificari in utroque loco.

2081. Not. 2. quodd, cum non raro ea clausula: *est extra*; difficulter verificari possit, loco illius, ad eundem effectum, addi soleat hæc, quæ est facilior, & tutior: quodd Oratores, seu supplicantes, sint ex honestis familijs; ubi tamen nota, tunc augeri expensas dispensationis in quinque ducatis auri de camera, vel circiter; sic de Justis *cit. n. 110.* Caterum expressio qualitatum personæ, quodd sint Illustres, Nobiles, Comites, non est necessaria, nisi cum talis qualitas assumitur *ut causa finalis*, nimirum, ut eo titulo impetretur dispensatio; vel cum volunt se eximere à necessitate verificandi clausulã, & *si extra*; sic Corradus *cit. n. 19.* & ex illo de Justis *cit. l. 3. c. 2. n. 113.* dicens: sic inconcusse servari stylum Curie Romanæ.

§. III.

Quæ specialiter exprimenda sint, cum allegatur angustia loci?

2082. Cum hæc causa verificari debeat regulariter quoad locum originis, & non domicilij Oratorum, ut dictum est *n. 2073.* sequitur exprimendum in supplicatione cujusque locum originis, ut executori de veritate causæ allegatæ constare possit, quando dispensatio fit in forma commisionis.

Not. autem. 1. sufficere, quodd verificetur in loco domicilij, si Papa sciens eos alibi ortos, consentiat, ut ibi verificetur in loco domicilij; ut dictum est *n. 2073.* sic enim tacite dispensat in lege communi de loco originis. Hæc autem dispensatio tacita consistit in ratihabitione, seu præsumptione voluntatis superioris dispensantis, verbis, vel signis manifestatæ. Hujus voluntatis signum est, si superior, sciens, te prohibitum, tibi præcipiat, vel concedat actum aliquem, qui à te sine dispensatione, in illius lege, exerceri non potest. Non enim præsumi potest superior præcipiens illicita, & juri repugnantia; quodd tamen fieret, si non, sublatã

lege suã talem actum prohibente, cum nihilominus tibi præciperet; ita Sanchez *l. 6. de legib. c. 13. n. 23. & seq. aliquæ.*

Dixi, si præcipiat sciens, te prohibitum. Nam ex ignorantia impedimenti, mandatum velatè ad illud, non procedit; sic Rebuff. *in pract. tit. de dispensat. à n. 7.* Leges autem à se latas superior ignorare non præsumitur, sed habens in scrinio sui pectoris; hoc est in debita notitia. Ex hoc colliges, Pontificem, si cognito aliquos cum impedimento dirimente matrimonium contraxisse, mandet, vel concedat, ut in eo matrimonio possint pacifice remanere, tacite dispensare super tali impedimento, jure solum Ecclesiastico inducto, arg. *L. quidam consulebat. ff. de re judicat.* ubi Princeps dignitatem concedens minori, censetur dispensantem, ut gesta per ipsum valeant.

Not. 2. hanc loci Oratorum expressiorem faciendam in supplicatione, Pontifici porrecta, in nullo alio casu esse necessariam, nisi cum petitur dispensatio propter angustiam loci. Unde in alijs sufficit exprimi dioceses eorum. Nam in illo casu habet rationem cause finalis, ob quam dispensatio petitur. Et ideo error in loco (pro hoc casu) cum esset error in causa finali, seu motiva, ex qua Pontifex ad dispensandum movetur, vitaret rescriptum, seu mandatum dispensanti ob angustiam loci: sic de Justis *cit. lib. 1. c. 6. n. 126.* dicens, esse de inconcusso stylo Curie.

Not. 3. in omni supplicatione dispensationis impetrandæ à summo Pontifice, exprimendam esse, de necessitate styli, diocesium, ex qua originem ducunt Oratores, & quidem, cujusque suam, si sint ex diversis; sic Corradus *l. 7. c. 5. à n. 24.* Hoc enim requiritur, ut sciatur, cui committendum sit mandatum dispensationis, quodd nunc communiter est in usu, cum Oratores sunt distantes; alias dispensatio vitabitur, tanquam concessa contra intentionem Papæ.

Not. 4. Cum datur mandatum dispensationis sancti, commissum Ordinario Oratorum, non expresso, vel specificato, quodd sit ordinarius originis, hanc facultatem ex stylo intelligi commissam Ordinario originis, & non domicilij; ille enim in dubio semper intelligendus venit, ut notat Cur.

Corradus *cit. l. 7. c. 5. n. 31.* Nam illi proprie dicuntur de tali loco, qui ratione originis de illo sunt, teste Garcia de *benefic. p. 7. c. 9. n. 22.* Et quamvis quis proprie dicatur ortus de illo loco, ubi natus est, intelligi non merè accidentaliter, & fortuito, ut quia Mater casu, vel itinere, aut ad breve tempus eo venit; sed naturaliter, nimirum tanquam in loco domicili; oriundus autem ab eo loco, qui originem ducit à tali loco; seu, ubi majores ejus nati fuerunt, ut notat Garcia à *num. 25.* ex usu tamen jam inducto, ortus pro oriundo, & vicissim, sumitur, teste Viviano de *Jure Patronat. l. 6. c. 11. num. 14.* quod tamen accipe de origine paterna, non materna; sic de Justis *cit. l. 1. c. 6. n. 150.*

§IV.

De causa propter incompetentiam dotis.

287. Si mulier ob dotis insufficientiam non potest facile, juxta status sui conditionem, habere virum extraneum, æqualem, rationabilis causa est illam dispensandi ad matrimonium cum aliquo conjuncto. Circa hanc causam not. 1. ex Corrado *cit. l. 7. c. 2. n. 21.* quòd allegare incompetentiam dotis, non sit proprie idem, ac allegare pauperatam. Nam ob hanc Oratores evadunt solutionem expensarum in dispensatione requisitarum; secus, ob illam; quamvis autem Corradus neget, sufficere, quòd tunc oratrix dote careat, si habeat jus dotis accipiendæ: Caltropalaus tamen *d. 4. de sponsal. p. ubi. p. 2. n. 2.* censet sufficere, quòd tunc careat; cum de præsentì requiratur ad onera matrimonii, & sufficere, si eam de præsentì non habeat, nec habere possit, esto post mortem parentum obventura sit, sic tenet etiam Sanchez *l. 8. d. 19.*

288. Ex hoc colliges circa hanc, & alias causas, in hujusmodi dispensationibus verificandis, sufficere, si fuerunt verè tempore impetrationis, licet postea deficiant. Sic Corradus *loco cit. n. 28.* quòd tamen intellige, juxta n. 2079. Not. 2. quando dispensatur ob incompetentiam dotis in oratrice, ad verificandam eam causam, juxta Corrad. *cit. l. 7. c. 2. n. 22.* sufficere,

Tom. IV.

hanc incompetentiam respectu eorum, qui degunt in loco talis mulieris; etiam si sint in vicinia non impediti, qui eam acciperent, cum modica dote, quam habet; si sic habet stylus; in nomine Domini. Caterùm non video, quomodo cohæreat cum eo, quòd dispensationis interpretatio stricta esse debeat. Supponitur enim, quòd loquatur de casu, quo illi vicini cateroquin matrimonio pares forent.

Not. 3. ex eo, quòd sit alius, qui seculo quovis pacto prævio dotare velit oratricem, non deficere veritatem causæ, quòd illa dotem competentem non habeat; nam ex hoc non habet jus certum; quòd etiam procedit in casu pacti sub certa conditione adhuc pendente; ita Sanchez *cit. d. 19. n. 24.*

Dices: ergo, si habeat jus certum dotis sibi debitæ à parentibus, causa non verificabitur, esto actu dotem non habeat, ut diximus supra, & tenet Corradus *cit. n. 23.* nam res destinata habetur pro facta; quia potentia propinqua actui, habetur pro actu, juxta *L. qui in utero ff. de status hominum. §.* si jus ita certum sit, ut parentes dotem prudenter, ob nullam causam, negare possint, aut alio eventu non dare, transeat illatum; non autem secus. Nam per hoc, quòd habeat, de præsentì non consultitur oneribus matrimonij. Ad prob. §. illam procedere in favore, non in odio, dispensationis autem verificatio continet odium; ergo ejus verificatio intelligi debet de dote, quam habet.

Not. 4. hanc causam, quæ petitur ab incompetentia dotis, sufficere pro impetranda dispensatione in gradu remotiori v. g. quarto, non autem propinquiori v. g. secundo, & tertio, vel tertio tantum: sic Corradus *cit. n. 37.* reddi tamen sufficientem, si addatur, quòd is, qui vult, sed propter impedimentum eam ducere non potest, velit illius dotem augere ex bonis suis alio titulo nondum gravatis, si exinde dispensatam in uxorem habere possit. Not. 5. etiam hanc causam admitti pro gradibus remotioribus, si mulier dotem quidem habet, sed litibus involutam, & non sit, nisi canonicè impeditus, eam volens accipere, qui eam litem in se suscipere, &

T t t 2

prose-

prosequi velit, ac possit; de quo Sanchez l. 8. d. 29. n. 20.

2092. Not. 6. Si casus contingeret, quod Executor dispensationis commissa, ex causa incompetens dotis in oratrice, comperiret esse omnino indotatam, vel ex causa mulieris indotatae, deprehenderet esse dotatam, licet fortè non competenter, juxta Corradum cit. n. 50. dispensationem sic reddi nullam, ut nec possit corrigi, sed impetranda sit nova gratia, saltem in forma perinde valere, & hunc esse notorium Curia stylum.

2093. Verum, etsi hoc sit de stylo, ut ait cit. Author; existimo tamen adhuc sufficienter verificari causam, prout motivam Papæ ad dispensandum, consequenter ex hoc capite mandatum non esse irritum. Nam mulier indotata (quæ nihil vel modicum habet) in vero sensu dicitur non dotata competenter; nec enim in communi verborum sensu aliud sonare videtur, esse incompetenter dotatam, licet dialecticè forsitan, & rigorosè sonet, habere dotem, sed non sufficientem; si enim hoc sufficit, ut dispensetur, ne defectu dotis incompetentis innumpta cogatur manere, à fortiori sufficere, si nullam habeat, cum difficilius acquirat matrimonium. Et ratio est, quia paria sunt, non habere dotem, vel habere insufficientem ad nubendum equali, ut notat de Justis cit. l. 3. c. 3. n. 2. & apud eum Loth. de re Benefic. l. 1. q. 29. 18. & alij. Et ideo cit. de Justis n. 20. rectè docet, eam doctrinam Corradi in n. priori, esse nimis rigorosam, & approbat ea, quæ diximus hic, præsertim, si in ijs causis allegatis, absit dolus.

2094. Not. 7. petere gratiam in forma perinde valere idem esse ac petere gratiam, cujus virtus sit, revalidare gratiam ab ipso Papa concessam, sed ex aliqua parte invalidam. Et sub hac forma conceditur etiam in causa, quæ movebatur Pontifex pro prima, quando utraque tendit ad unum finem; sic Corradus cit. n. 52.

Not. 8. verificari causam insufficientiæ dotis, si oratrix dotem sufficientem habeat, ad nubendum equali non impedito, licet minus sufficiens sit respectu alicujus impediti, qui eam ducere vult, juxta Navarr. in summa c. 22. n. 87. & alios: sed probabilius est non verificari, prout est causa motiva ad concedendam dispensatio-

nem; quia intelligitur defectus dotis sufficientis ad nubendum equali: ita Coninch de Sacram. d. 33. c. 5. n. 47. Filliuc. tom. 1. tr. 50. p. 2. n. 7. Pontius l. 8. c. 21. q. 1. n. 23. & alij.

Not. 9. mulierem censeri non sufficienter dotatam i. si ejus parentes sint in tali statu, ut non possint, dum vivunt, se privare parte bonorum, quæ necessaria foret ad constituendam illi dotem pro matrimonio equali; ita Pontius cit. n. 23. & alij. 2. Si facultates non sufficienter ad filiam competenter dotandam, nisi et parentes plus cæteris darent; quod de jure non tenentur, esto vellent; ita Sanchez l. 8. hic d. 19. à n. 22. Tertiò, si dos esset quidem secundum se sufficiens, sed inæstimatione (quantum est ad vim, & efficaciam consequendi æquale matrimonium) decreverit ex alijs circumstantijs v. g. quia mulier illam habens, esset rixosa, deformis, vetula, alijs liberis gravata, malis moribus imbuta, famæ minus integræ &c. Item, si dos esset litigiosa, vel gravata, &c. ita Sanchez cit. n. 29. Coninch cit. d. 33. d. 5. n. 47. & alij.

Ex hoc colliges, quando diximus, angustiam loci non verificari, nisi locus sit modicus, & ut vult de Justis ibi cit. non excedens trecenta focularia, similiter loci parvitatem non esse accipiendam absolute, sed relatè ad homines non impeditos in eo degentes, cum quibus possit haberi matrimonium æquale; cum hæc consideratio respectiva rectè admittatur in materia dotis, quæ non minus, quam loci angustia verificari debet, etiam in causa, præter angustiam loci, sufficere.

§. V.

De causa propter orituram scandala.

Not. ut vitentur scandala probabiliter oritura, recedi à jure communi. c. 1. de novi oper. nunt. & ideo plura concedi aliàs prohibita. Ex multis enim capitibus subnasci possunt scandala, nisi in lege, quæ servatà evenirent, dispenserent. Ea porro sunt, infamia, graves inimicitiae, periculum incontinentiæ, grave periculum non obtinendi decentes nuptias. Et ideo, cum hæc causa de gravibus alioquin scandalis orituris, nisi dispensatio conce-

§. VI.

De reliquis causis pro impetranda dispensatione receptis.

concedatur, allegatur, sufficiens communiter censetur ad impetrandam dispensationem tam pro matrimonio contrahendo, quam pro jam contracto non dissolvendo. Nam hic aequè, ac in præmissis militat eadem ratio; ita Sanchez l. 8. hie d. 19. n. 10.

Not. 2. hanc causam posse allegari cum certis circumstantijs v. g. copulæ scienter vel ignoranter habitæ, aut non habitæ cum impedito, non tantum, cum petitur dispensatio ad contrahendum; sed etiam ad in jam contracto persistendum; præsertim, si sine, vel cum animo per hoc facilius obtinendi dispensationem, copula habitæ est inter scienter impeditos, qui dispensari volunt. quare.

297. Not. 3. quando petitur dispensatio ad contrahendum, & pro impetranda in supplicatione allegatur *causa scandalorum*, nisi dispensetur, oriturorum, exponendam esse primò *radicem*, ex qua merito timeantur ea scandala v. g. rixæ, infamia, insidiæ vitæ &c. nisi matrimonium contrahatur inter impeditos. 2. an ea *causa scandalorum*, cum, vel sine scientia impediti, data sit, vel solum ex humana imbecillitate, vel etiam de industria, ut exinde facilius dispensatio eliciatur? Nam causæ sufficientes pro primo casu, ubi copula inter impeditos habitæ est cum ignorantia impediti; vel si cum scientia, non tamen spe facilioris dispensationis, non sufficient pro secundo. 3. quando causa scandalorum allegatur ex copula inter impeditos præhabita, sic ut hæc tanquam radix scandalorum, quæ timeantur, sit causa finalis, seu motiva Papæ, necessario explicanda est copula præhabita; quomodo enim alias Pontifex ex ea, tanquam causa dispensandi, moveri posset?

298. Dixi: quando est causa finalis, seu motiva; si enim non sit, probabilius esse diximus à n. 1166. non esse de necessitate explicandam in casu, quo impediti nulliter contraxerunt, & matrimonium consummarunt, etiam scientes impedimentum; si afferant alias causas sufficientes; excipere tamen, nisi id fecissent de industria, ut scilicet dispensationem; vel, ex ea copula natum sit aliud impedimentum, cuius dispensatio exigeret notitiam copulæ. Plura de his V. à n.

jam cit.

De his fusè agit Corradus sæpe cit. l. 7. 2095. c. 2. & seq. Vincent. de Justis, cit. l. 3. c. 2. & seq. qui potissimum se fundant in stylo Curie Romanæ. Caterum *stylus*, cum sit *quid facti*, eget probatione, ut notat ipse de Justis cit. l. 1. c. 4. n. 344. & dato quod probetur, adhuc non inducit necessitatem alijs iudicibus, & Tribunalibus, extra curiam Romanam, illum servandi, aut sequendi, nisi sit scriptus, probatus, notorius, & speciali decisione, ac declaratione Pontificis confirmatus; sic de Justis cit. n. 345. & apud eos Cavallos, Ferretus, Gratianus, Boërius; Cujus ratio est, quia *stylus Romanæ Curie maxime variabilis est*, ita ut ad mutationem Papæ, & Auditorum varietur, teste Hostiensis in summa n. 4. Procemij. Et ex hoc natum est dictum; *illum esse modo album, modo nigram*, ut notat Parisius de Resignat. l. 3. q. 6. n. 24. his præmissis:

Præter præmissas causas ad consecutionem dispensationis matrimonialis jam receptas, numerantur alie apud eum. Authores, de quibus breviter. Prima est, si in aliquo sit *periculum patiendo gravem jacturam bonorum*, quæ possidet, vel jus possidendi habet, si non nubat ei, cum quo habet impedimentum; sic Castropalaus d. 4. de spons. punct. ult. §. 2. n. 2. Nam causa pietatis est, succurrere sic periclitanti; Secunda est, *causa ob lites*, ut, si ex eo, quod tales impediti dispensentur, & contrahant, omnino componerentur graves lites, vel inter ipsos oratores, aut eorum parentes, consanguineos, vel affines ortæ, ac etiamnum vigentes, & aliunde, quam ex causa matrimonij contrahendi provenientes. Nam *bonum pacis est maximum Reipublicæ commodum*, quod specialiter Ecclesia respicere solet.

Tertia est *causa ob inimicitias graves*, & periculosas componendas, cum circumstantijs, de quibus priori num. Nam unio, pax, & concordia tam spirituali, quam temporali Reipublicæ maximum affert emolumentum, si exinde, quod cum talibus impeditis di-

Ttt 3

spene-

spensetur, & matrimonium sequatur, omnino sedantur, & componuntur; de quo V. de Justis cit. c. 5. num. 13. & seq. Quarta est causa, quod mulier sit vidua, & liberis gravata, quos alius impeditus canonicè, si ei nubere possit, alere, ac educare spondet. Hanc causam censet de Justis c. 7. raram esse, & sufficere pro gradibus tantum remotioribus; sed hæc causa jvvari potest, ut etiam procedat in propinquioribus; si accedant illi plures aliæ, ut dictum est; in superioribus v. g. quod mulier exponeretur periculo incontinentiæ, præsertim, si adhuc juvenis sit; vel alias proles carerent justâ educatione, &c. ut rectè notat Castropalaus cit. 2. n. 2. in fin. Sanchez cit. d. 19. n. 34.

2102. Quinta est causa ob ætatem in oratrice adhuc innupta. Nam si femina, hæcenus adhuc semper innupta, attingit 24. annum ætatis, & necdum virum sibi parem, ac non impeditum invenit; hic excessus ætatis admittitur, ut cum ea dispensetur ad nubendum impedito. Ex quo vides hanc causam non procedere in viduis. Nam rescriptum dispensationis ex hac causa expressè loquitur de femina, que hæcenus parem virum non impeditum non invenit, quod non verificatur de vidua. Recipitur autem hæc causa in gradibus remotioribus; si autem excedat annum 25. etiam in propinquioribus. Sexta est propter excellentiam meritorum; ob hanc causam pariter dari solet dispensatio matrimonialis; solent autem considerari non tantum merita oratorum, sed etiam parentum, & majorum talis familiæ, ut si pro bono Ecclesiæ, & re Christiana multis annis strenuè laborarunt, vel contra infideles, aut hostes Ecclesiæ fortiter pugnarunt, &c. ut colligitur ex c. tali conjugio. r. q. 7. ibi: tali conjugio generati, Ecclesiasticis ordinibus non applicentur: nisi forte eos aut maxima Ecclesiæ utilitas, vel necessitas postulet, aut evidens meritorum prerogativa commendet. Quia justum est, ut Ecclesiæ benignitatem experiantur, qui apud ipsam bene meriti sunt. Movetur autem Pontifex aliquando etiam ex meritis aliorum, nimirum in gratiam, & ad instantiam bene merentium, qui pro creatoribus suas preces interponunt. Et ideo gratia, quæ fit intuitu meritorum, non est mera gratia, sed actus onerosus; debent

autem merita coram delegato probari; cum sint causa finalis, & motiva; nec sunt ex illis qualitativis, quæ de stylo Curia solim ad pompam, & ornatum literarum apponuntur v. g. *virtus, ac morum honestas, aliæque laudabilia probitatis, & virtutum merita nos inducunt, &c.* sed non conditionaliter, seu ut probentur.

Septima causa est conservatio alicujus magnæ familiæ. Hæc causa, etiam unica, inter Principes, pro dispensatione allegari solet etiam pro gradibus propinquioribus. Sic Greg. XIII. ob hanc causam dispensavit cum quadam Luisa Comitissa S. Gaudez, ut nuberet patroo, non obstante, quod prius ille sororè Comitissæ habuisset, & hæc voto castitatis ligata fuerit, ut refert Sanchez l. 8. d. 19. n. 31. apud Corrad. cit. l. 7. c. 2. n. 108. Octava causa est conservatio divitiarum in eadem familia. Tribui ob illam sufficientem causam dispensationis censet Castropalaus disp. punct. ult. 2. n. 2. ex L. 1. 2. de nuntiis. re. vers. publicè. ff. de ventre inspiciendo; quia reipublicæ interest familias locupletes conservare. Idem est, ut bona conserventur in eadem familia; & admitti solet pro dispensatione etiam in propinquioribus gradibus; Corradus l. 7. dispensat. disp. c. 2. n. 100. Licet autem ob hanc causam concedatur dispensatio etiam in propinquioribus gradibus, ut in primo, & secundo; vel in secundo tantum, non solet tamen, nisi inter Magnates, & personis illustres, & potentes, attentâ qualitate loci; sic Trullench. tom. 3. l. 7. c. 10. d. 2. n. 8. & ex illo de Justis l. 3. c. 14. n. 10.

Nona causa est, si oratrix Catholicæ non possit facile habere alium virum Catholicum, nisi nubat huic, cum quo habeat impedimentum; vel qui velit cum ea habitare in tali loco, periculis frequenter expósito incurfionis hostium, &c. vel si non sit tutum cum quibusvis alijs contrahere, eò quod multi diversæ religionis homines in tali loco sint, qui vel religionem Catholicam simulant, & suam dissimulant. Decima causa est propter prolem susceptam ex matrimonio, bonâ fide, sed ob impedimentum nulliter contracto. Nam pietatis consonum est, ne tales conjuges separentur. c. quia circa, de consanguin. intellige si matrimonium initum sit saltem unius bonâ fide ex dict. superius; non autem si malè

malâ fide utriusque. Nam incestus scienter ab utroque commissus nequit Pontificem rationabiliter movere ad gratiam dispensationis concedendam.

Undecima est, si propter conversationem ad invicem, quâ impediti, scientes se impeditos, nisi sunt, etiam nulla intercedente copulâ, sed tantum signis futuri matrimonij, ex suspitione publicâ, licet falsâ, exortâ, quod se carnaliter cognoverint, mulier, nisi inter ipsos matrimonium fieret, graviter diffamata, & verosimiliter innupta remaneret, de qua Corradus cit. l. 7. c. 3. n. 7. Decima est, & vocatur sine causa. Pro qua not. i. quod quandoque concedatur matrimonialis dispensatio, sub clausula: *ex certis rationalibus causis, animos oratorum moventibus* ad ineundum inter se matrimonium; ut notat Corradus cit. l. 7. c. 2. n. 111. Tales dispensationes de stylo Curia vocantur, sine causa, de quo Sanchez l. 8. d. 19. n. 35. non quod non adfit aliqua causa; sed quod non propaleatur, nec ab Executore inquirenda sit; & sufficiat examinare testes pro verificatione aliorum narratorum in literis dispensationis v. g. an verum sit, quod de nobili genere sint procreati: Hinc ejusmodi dispensationes non conceduntur sine causa, quâ justè moveatur Pontifex; sed solum dicuntur sine causa, quæ nimirum, ut alias solet in mandatis dispensationum, specificè exprimat. Ideo enim dicitur in genere, *ex certis rationalibus causis*. Et tales dispensationes dantur sæpius super gradibus non ita propinquis, sed aliquantum remotis, ut docet Sanchez l. 8. d. 19. n. 35. & impetrantur, si oratores scribant, se de honesta familia, vel nobiles esse; ac offerant copiosorem compositionem, seu sumptus, qui deinde ad expensas publicas in bonum Ecclesiæ convertantur, ut notat Sanchez cit.

2106. Not. autem Executorem talis mandati, non teneri, imò nec debere, Oratores examinare, quæ sint illæ causæ generaliter expressæ sub terminis: *ex alijs rationalibus causis*; sed sufficere, si tantummodò testes examinet super verificatione aliorum narratorum in mandato dispensationis. Nam illa verba generalia sunt potius ad inducendam gratiam sub honestatis specimine, quàm ut coram Executore examinentur, & verificentur; & cum,

ut ponit casus, illæ causæ in animis Oratorum existant, ut constat ex verbis (*ex certis, & rationalibus causis, animum suum moventibus*) quæ, ubi mandatum non præcipit, inquirendæ non sunt; ita Sanchez cit. l. 8. d. 35. n. 24. & ex illo Corradus cit. c. 2. n. 112. licet in mandato sit apposita clausula: *te diligenter informes*, intelligitur tamen solum, super impedimento, & reliquis specificè narratis, quæ vim motivam explicant, quâ Pontifex ad annuendum petitioni movetur; ita Sanchez cit. & alij. Nam licet alias exprimi debeat causa dispensandi, & coram Executore verificari, intellige tamen, ut dixi, cum causa specificè continetur in mandato.

Dixi, sufficere, quod coram Executore 2107. verificentur reliqua specificè narrata v. g. quod Oratores sint nobiles, quod sint primores talis loci, &c. quod intellige, quando talis qualitas narratur, tanquam motiva Pape ad dispensandum, quod fit, (ut notat de Justis cit. l. 3. c. 2. u. 118.) quando talis qualitas in narrativis exprimitur sola sine alia causâ, vel specificè, vel generaliter expressâ, cujus signum est, quando in mandato dicitur: *ut asserunt*, se de nobili genere ortos; vel, *ut asseritis*, vel *asserentes*, &c. Nam tunc onus probandi eis incumbit; non autem alias, si simpliciter tantum narretur; ita Corradus cit. c. 2. à n. 119. de Justis l. 3. c. 2. n. 114. & c. 13. à n. 3.

Cæterum, si nobilitas esset qualitas probanda coram Executore, si in literis simpliciter dicatur, *Oratores esse nobiles*, sufficienter probatur hæc qualitas probatâ nobilitate Patris; sic Gutierrez de matr. c. 128. n. 3. vel quod ipsi nobiliter vivant, eaque exerceant, quæ ad statum nobilem spectant, propterea abstinentes ab his, quæ populares agere consueverunt. Quoniam verò plus est, *esse de nobili genere procreatum*, quàm *esse nobilem*, priores probationes pro isto, non probarent sufficienter illud; cum quis possit esse nobilis, & non procreatus de genere nobili. Nam sicut sunt nobiles in triplici classe, alij nimirum nobiles genere; alij honoribus, & virtute; alij Principis privilegio, seu gratiâ: sic in duplici classe sunt plebei, ex quibus quidam dicuntur viles, & sordidi, quales dicuntur mechanici; quidam autem, qui pro-

proficientur artes honestas, ubi scilicet major requiritur prudentia, & ingenium, quam corporis exercitium, ut sunt pictores, &c. de quibus qualitatibus, qualiter probentur, si verificandæ sint coram Exe- cutore, latè agit de Justis *cir. l. 3. cap. 2. à n. 122.*

ARTICULUS V.

Quomodo matrimonialis dispensatio vitietur.

2109. Non est dubium in supplicatione pro impetranda dispensatione in impedimen- tis dirimentibus quandoque narrari falsâ, & taceri vera, quorum quodlibet quan- doque facit, ut, quantumvis concedatur dispensatio, ejusmodi narratis innixa, ni- hilominus dispensatio non valeat, ut plu- ribus ostensum est in *l. 1. decret. tit. de re- scriptis*. Cùm autem juxta diversitatem impedimentorum, diversa sint, circa quæ, vel expressio falsi, vel taciturnitas veri committi potest, de illis agam in seq.

2110. Not. autem. 1. etsi juxta Sanchez *l. 8. hic d. 21. n. 2. obreptio, & subreptio* nihil inter se differre videantur, fortassè quoad juris effectus; *obreptio* tamen propriè committitur *narrando falsum; subreptio tacendo verum*, quod erat de necessitate exprimendum. Not. 2. potissimam diffi- cultatem esse in eo, ut sciatur, quæ nar- ratio falsi, vel taciturnitas veri dispensa- tionem vitiet, hoc est, faciat, ut eâ stante, in Pontifice deficiat intentio concedendi dispensationem? Not. 3. generaliter hanc regulam dari posse: tunc in Principe, di- spensationem legis concedente, deficere intentionem dispensandi, quando nar- ratio falsi, vel taciturnitas veri causat errorem in eo circa substantiam, vel quali- tatem rei, de qua gratosè disponit, cui suam intentionem simpliciter alligavit, tanquam conditioni *sine qua non*, ut diximus aliàs à n. 1162. In exemplo: Ti- tius, qui cum Berta, quam vult ducere, est in secundo gradu consanguinitatis; cùm petit dispensari, tacet secundum gra- dum, & allegatâ angustia loci pro impe- trando, dicit se cum Berta conjunctum in quarto gradu. In hoc casu committitur obreptio *narrando falsum* nempe *quar- tum gradum*, qui non est; & subreptio *tacendo verum*, nimirum *gradum secun- dum*, qui re ipsâ est: & quia in casu sic

proposito Pontifex eos intendit dispensare solum in quarto gradu, intentione sic al- ligata quarto, ut nolit valere gratiam suam, si non sit impedimentum in quarto gradu, ex dictâ obreptione, ac subre- ptione fit, quòd in eo deficiat intentio di- spensandi, consequenter irritum ac nul- lum fit rescriptum, seu mandatum di- spensationis; arg. *c. quia circa. 6. de con- sanguinitate*; ibi: *quia pro ejus dispensa- tione à Sede Apostol. obtinenda, falsa nis causa fuerat allegata, &c.*

Not. 4. probabilius esse, ut dictum est, à n. 1162. & seq. gratiam, seu dispensa- tionem non vitari per obreptionem, vel subreptionem, nisi omittatur aliquid in supplicatione, quod exprimendum est de jure, vel *inconcusso stylo Curie*, aut *legi- timâ consuetudine*, *vim legis obviante*, de quibus jam egi supra à n. 1169. et seq. ubi etiam exposui, quando censeri debeat, aliquid exprimendum esse de jure; quando de stylo Curie, quando de consuetudine. Ex hoc colliges vitari gra- tiam, vel dispensationem, quando taceat qualitas de jure exprimenda. Nam eo casu expressio talis qualitatis à jure habe- tur pro forma ut colligitur *ex c. penult. de re scriptis*. ibi: *Si proponente aliquo mandam se beneficium Ecclesiasticum affectum, super provisione ipsius (licet minus competens obtinentis) rescriptum Apostolicum de hoc mentionem non faciens, impetretur, illud veluti fraudulenter obventum, dicitur non valere; & c. si motu proprio 23. de præbend. in 6. ibi: si ad petitionem illius, vel alterius pro eadem oblatam, gratiam hujusmodi facimus: tunc enim (quan- tumcunque modicum beneficium taceatur in ea) ipsam surreptitiam vires nolimus obtinere.* Motu quoque proprio tunc lo- lum gratia fieri censetur, cum hoc ex- pressè cautum fuerit in eadem.

Colliges. 2. idem dicendum, licet per ignorantiam omisâ sit expressio qualitatis de jure exprimendæ. Nam actus nullus est non servatâ formâ juris, etiam si per ignorantiam omisio contingat, ut liquet in alijs casibus. Colliges. 3. idem dicen- dum, si omittatur qualitas exprimenda de stabili, notorio, deciso, & declarato au- thoritate Papæ stylo Curie, de quo diximus à num. 2099. aut consuetudine le- gitima. Nam hæc pro lege servatur. *Ad*